

Revisionsverkets ställningstaganden

Styrning och uppföljning av patient- och klientsäkerheten

Målet för den riksomfattande styrningen av patient- och klientsäkerheten är att social- och hälsovårdstjänsterna är trygga och effektiva. Patient- och klientsäkerhetens styrning är också kopplad till övervakningen av tjänsterna, som under de senaste åren i allt högre grad betonat föregripande övervakning och egenkontroll som genomförs av dem som ansvarar för tjänsterna.

Revisionen granskade hur social- och hälsovårdsministeriet och dess underlydande förvaltning har utvecklat, styrt och stött främjandet av patient- och klientsäkerheten samt å andra sidan skapat förutsättningar för uppföljning och utvärdering av patient- och klientsäkerheten.

Styrningen av patient- och klientsäkerheten bör förtydligas och förenhetligas

Bestämmelserna som styr patient- och klientsäkerheten utgör ingen tydlig helhet. Utöver bestämmelserna har patient- och klientsäkerheten styrts med varierande anvisningar. Samtidigt som social- och hälsovårdslagstiftningen reformeras för att främja samordningen av social- och hälsovårdens tjänster på bas- och specialnivå, bör lagstiftningen förenhetligas också i fråga om patient- och klientsäkerheten samt egenkontrollen. En enhetlig författningsgrund skulle också förbättra genomförandet av en konsekvent informationsstyrning.

För dem som anordnar och producerar social- och hälsovårdstjänster utgör patient- och klientsäkerhetens styrning och anvisningar en omfattande och svårtolkad helhet. Substanslagarna för social- och hälsovården föreskriver om patient- och klientsäkerheten och om tjänsternas kvalitet på något olika sätt och i något olika former. Antalet styrande författningar, föreskrifter, anvisningar och rekommendationer har blivit stort under årens lopp.

Organisationerna som ordnar och producerar tjänster fullgör i regel sina lagstadgade planeringsskyldigheter, men det förekommer variationer i rapporteringen och i hur uppföljningen av patient- och klientsäkerheten genomförs, vilket beror på bristfällig eller oklar styrning. För de yrkesutbildade personerna som ansvarar för patient- och klientsäkerheten är det inte särskilt tydligt enligt vilka förfaranden verksamheten borde planeras och följas upp. Man vet inte heller alltid vilka planer som ska utarbetas på vilken nivå och om dessa kan kombineras. Styrningen bör förenhetligas genom att utveckla lagstiftningen och likrikta anvisningarna för planeringen och uppföljningen.

Ett entydigt ledarskap skapar förutsättningar för en fortlöpande utveckling av patient- och klientsäkerheten

Enligt revisionen har social- och hälsovårdsministeriet och dess underlydande förvaltning inte kunnat styra patient- och klientsäkerheten på ett långsiktigt och konsekvent sätt. Avbrott och dröjsmål har förekommit i styrningen. Samtidigt har man inte nått upp till många av de centrala riksomfattande målen för patient- och klientsäkerheten. Den strategiska styrningen borde vara systematisk och genomförandet av de riksomfattande målen borde säkerställas genom systematisk uppföljning.

Det förekommer överlappningar i patient- och klientsäkerhetens myndighetsansvar och det har också förekommit förändringar och avbrott i verksamhetsstyrningen. Bristerna och oklarheterna i styrningen har återspeglats i serviceanordnarnas och serviceproducenternas förutsättningar för att utföra långsiktigt patient- och klientsäkerhetsarbete. Centralförvaltningens styrning och dess koordinering bör utvecklas så att den blir mer konsekvent än tidigare, så att tjänsternas anordnare och producenter på eget initiativ kan säkerställa och utveckla kvaliteten och säkerheten, och så att myndigheternas styrning av egenkontrollen bildar en enhetlig helhet som är effektiv med tanke på resursanvändningen. Det riksomfattande lednings- och utvecklingsansvaret för patient- och klientsäkerheten borde tydligare än nu ligga på en enskild behörig myndighet.

Om propositionen av statsminister Marins regering gällande inrättande av välfärdsområden samt reformen av ordnandet av social- och hälsovården och räddningsväsendet (RP 2041/2020 rd) genomförs, kommer den att ha en avgörande inverkan på strukturerna, verksamhetsmodellerna och uppgifterna som säkerställer kvaliteten och säkerheten inom social- och hälsovården. I utvecklingen av myndighetsansvaret för tillsynen över tjänsterna, egenkontrollen och säkerställandet av kvaliteten bör man också beakta betydelsen av de under beredning varande välfärdsområdena avseende utvecklingen och övervakningen av tjänsternas kvalitet och ändamålsenlighet.

Informationsanvändningen förutsätter systematisk uppföljning av patient- och klientsäkerheten

De nationella strategierna för patient- och klientsäkerhet betonar vikten av uppföljning. Enligt de uppsatta målen borde det gå att hämta indikatorinformation om tjänsternas kvalitet och säkerhet från statistiken och registren. Informationen ska vara offentlig och den borde användas aktivt.

Enligt revisionen är den riksomfattande informationen om patient- och klientsäkerheten splittrad och bristfällig. De centrala indikatorerna har inte fastställts och någon nationellt enhetlig bild av farliga situationer, avvikelser och risker finns inte heller. Patient- och klientsäkerheten följs för närvarande inte upp med enhetliga förfaranden och tillförlitliga indikatorer. I nuläget finns det inte tillräckligt med information om tjänsternas säkerhet, som kunde användas för att

utveckla verksamheten, jämföra organisationer med varandra eller sprida god praxis.

Å andra sidan håller informationen om kvaliteten på social- och hälsovårdens verksamhet samt patient- och klientsäkerheten på att utvecklas i många hänseenden. Arbetet med att utveckla ifrågavarande information på riksnivå bör fortsätta även framöver. Social- och hälsovårdsministeriet har en central roll i fråga om den övergripande hanteringen av säkerhets- och kvalitetsinformation och även när arbetet från enskilda utvecklingsprojekt sammanförs med större riksomfattande utvecklingsprojekt.

Patient- och klientsäkerheten utvecklas i rätt riktning

Även om revisionen visar att det finns ett utvecklingsbehov inom patient- och klientsäkerheten gällande verksamhetsförutsättningar, styrning och uppföljning, är det allmänna intrycket av det utförda arbetet inom social- och hälsovårdens organisationer positivt. I synnerhet inom den specialiserade sjukvården har man satsat på fungerande processer och en säker vård, vilket har fört verksamheten framåt. Utvecklingen har inte varit lika tydlig inom primärvården och socialvården, men även inom dem har verksamheten utvecklats så att den beaktar säkerhetsfrågor. Egenkontroll garanterar inte en felfri verksamhet och eliminerar inte missförhållanden, men den förutsätter att verksamhetsenheterna satsar på patient- och klientsäkerhet. I Finland är det en lagstadgad skyldighet att sörja för säkerhet inom vården och omsorgen. Det är också positivt att det på fältet finns aktiva utvecklare och aktörer inom patient- och klientsäkerhet.

Revisionsverkets rekommendationer

Social- och hälsovårdsministeriet bör

1. tydligare än nu tilldela det riksomfattande ansvaret för ledning och utveckling av patient- och klientsäkerheten till en behörig myndighet.
2. utveckla lagstiftningen så att den tydligare än nu tryggar premisserna för patient- och klientsäkerhetsarbetet samt egenkontrollen.
3. styra utvecklingsprojekten som gäller säkerhets- och kvalitetsinformation så att de sedan länge målsatta centrala indikatorerna för verksamhetens säkerhet och kvalitet fastställs nationellt och därefter används som nyckeltal i verksamhetens uppföljning.
4. säkerställa att utvecklingen av välfärdsområdenas kvalitets- och säkerhetsfunktioner styrs i riktning mot beprövade och harmoniserade verksamhetsmodeller.